

EV EKONOMİSİ ve EV EKONOMİSİNİN TOPLUM KALKINMASINDAKİ ÖNEMİ

Neriman (Görgünay) GİRİŞKEN¹

ÖZET

Toplumun çekirdeği olan ailenin toplum kalkınmasına katkısı çok büyüktür. Aile kapsamına giren konuların hepsi, ayrı ayrı ekonomik, sosyal ve kültürel yönden toplumu etkilemektedir.

Kötü beslenme, iş gücünün ve hastalıklara karşı vücut direncinin azalmasına, entellektüel gelişmenin yavaşlamasına, kişisel yeteneklerin gelişmemesine ve hatta suç ve cürüm gibi her türlü sosyal bozukluklara neden olmakta ve dolayısıyla ekonomik, sosyal ve kültürel yönden toplumu etkilemektedir.

Kötü beslenmeden ve sağlık koşullarına önem verilmemesinden ortaya çıkan ekonomik kayıplar da az değildir. Hastalanan kimse-ler uzun veya kısa süre için, iş alanından çekilmiş iş gücüdür ve bunların tedavileri de ayrı bir harcamayı gerektirir. Çalışabilir durumda olan insanların ve geleceğin iş gücünü sağlayacak çocukların

ölüm oranının fazla oluşu bu insanlara yapılmış olan yatırımların yani; ulusal ekonominin kaybindan başka birşey değildir.

Eşyaların iyi kullanılmaması, düzensiz harcamalar gibi fena ev idaresi de ulusal ekonominin zararındır.

Aile bireylerinin birbirleriyle ve çevre ile olan ilişkileri; aile bireylerinin işgücü, çalışma zevki ve ruh sağlığı ile beslenme, sağlık, çocuk eğitimi ve ev idaresi gibi evle ilgili bütün konular üzerinde etkisini gösterir. Böylece aile ilişkileri de toplumu ekonomik, sosyal ve kültürel yönden etkiler. İyi aile ilişkileri olumlu, kötü aile ilişkileri ise, olumsuz yönden toplumu etkilemektedir.

Toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yönden kalkınmasında eğitim de çok önemli rol oynar.

Demek oluyor ki, aile kapsamına giren bütün konular toplum

(1) Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ev Ekonomisi (Doç. Dr.)

kalkınmasına önemli katkıda bulunmaktadır. Bütün bu konularla ilgilenenler ise, ailenin kurucuları ve özellikle kadındır. Bu nedenle, aile kurucularının ve özellikle kadının bilgili olmasının yurt kalkınmasındaki değeri çok büyüktür. Şu halde; kadının bu bilgilerle aydınlatılması ve eğitilmesi kaçınılmaz bir sorundur.

Ev kadını, bu konularda eğitecek olan ev ekonomisi bilimi olduğuna göre, ev ekonomisinin toplum kalkınmasındaki öneminin büyük olduğu bir gerçektir.

Ayrıca, A.B.D. ve Almanya'da olduğu gibi ev ekonomisi araştırma istasyonları, piyasaya arz edilen ticari, sanayi ve tarımsal her çeşit üretim malları üzerinde incelemeler yaparak, firmaların daha kaliteli ve daha ucuz mal yapmasına ve rekabetin doğmasına neden olmaktadır. Böylece, ev ekonomisi sanayi ve ticaretin gelişmesine önayak olarak ekonomik kalkınmada önemli rol oynamaktadır.

EV EKONOMİSİNİN TANIMLARI

Ev Ekonomisinin amacı; ailelerin daha gönençli yaşamalarını sağlamak için, ev kadınına gerekli olan bilgileri ulaştırmak ve öğretmektir.

Ev Ekonomisi; ev ve aileye ait her türlü bilgiyi bünyesinde toplayan bir bilim dalıdır.

Esasen Ev Ekonomisi ilk kuruluşunda, sadece genç kızların kuracakları yuvalarda iyi bir eş ve anne olmalarını sağlamak ve bir ev idaresinde kendilerine gerekli olan her türlü bilgiyi kazan-

dırmak amacını gütmüştür. Ancak, daha sonraları sadece kadının değil, her bireyin aile hayatına ait bilgileri öğrenmesi ve ailede ortaya çıkacak sorunların bilimsel yöntemlerle çözümlenmesi hususunda aydınlanması gerektiğini kabul etmiştir.

Ev Ekonomisi, ayrı ayrı kişiler tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.

1954 yılında Ev Ekonomistleri konferansında Hindistan delegesi Prasad da Ev Ekonomisini geniş anlamıyla aileleri mutlu etme bilimidir diye tanımlamış ve «insanları mutlu etme yolunda atılacak her adım, sarfedilecek her çaba büyük önemi haizdir.» demiştir.

Amerika Ev Ekonomisi Derneği ise, ev ekonomisini «gıda, giyim ve barınak gibi doğrudan doğruya her bireyle ilgili ve yaşamak için önemli konuları ekonomik, fiziksel, estetik ve sağlık yönünden tetkik eden ve bunların seçim, hazırlama ve nihayet ister birey, isterse bireylerin meydana getirdiği toplum olan ailede kullanılışını inceleyen bir bilim olarak tanımlamıştır.

Ev Ekonomisi, diğer bilimler gibi sadece gerçek ve teorilerin toplanmasından ibaret değildir. Ayrıca insanın her gün karşılaştığı pratik bilgileri de verir.

Ev Ekonomisi, ilk bakışta birbirleriyle ilgisi yokmuş gibi görülen, ekonomi, felsefe, sanat, fizik, kimya, mikrobiyoloji, biyoloji, psikoloji, siyasal bilgiler, sosyoloji ve kültürel antropoloji gibi, bilim dallarını kendi bünyesi içinde bir-

birleriyle kaynaştırır ve bunlardan bir bütün ortaya çıkar. (şekil 1) Bu çeşit konuları içine alan bütünüün amacı, genel olarak ailelere hizmet etmek ve insanların rahat yaşamalarını sağlamaktır.

Ev Ekonomisinin başlıca dalları şunlardır :

- 1 — Gıda ve Beslenme,
- 2 — Ev İdaresi ve Aile Ekonomisi
- 3 — Giyim ve Tekstil
- 4 — Çocuk Yetiştirme ve Psikolojisi

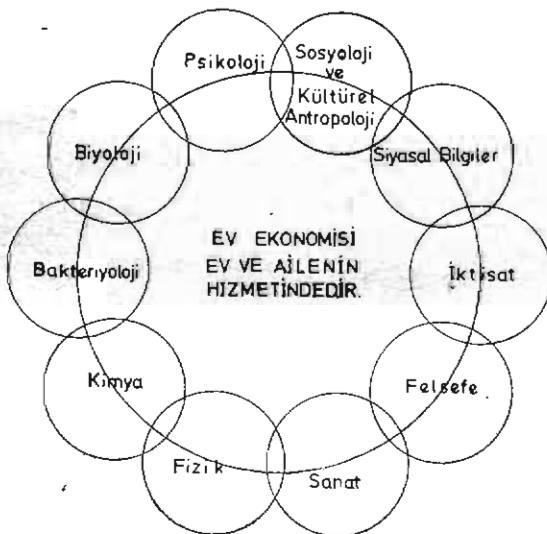
- 5 — Aile İlişkileri
- 6 — Ev Plânlanması, Ev Döşenmesi ve Evde Kullanılan Âlet ve Makinalar.

7 — Aile Sağlığını Koruma (Hijyen).

Ev Ekonomisinin bir amacı da ailelerin evlerine ait fiziksel, sosyal ve estetik yönden, verecekleri her kararda işlerine yarayacak bilgi ile onları donatmaktır. Bu amacına erişmek için Ev Ekonomisi bir çok bilim dallarının genel ilkelerinden yararlanmıştır.

Ev Ekonomisinin Yararlandığı Başlıca Bilim Dalları

Bilim ve Sanatlar	Ev Ekonomisine uygulanmaları
Ekonomi	Aile Ekonomisi
Felsefe	Ailede gaye ve değerler
Sanat	Giyim ve Ev döşenmesi
Fizik	Evde kullanılan âlet ve makinalar
Kimya	Gıda ve Beslenme, Giyim ve Tekstil
Mikrobiyoloji	Sağlığı koruma ve temizlik
Biyoloji	Fiziksel büyüme ve çocuk yetiştirme
Psikoloji	Çocuk yetiştirme ve aile ilişkileri
Sosyoloji ve	Grup faaliyetleri
Siyasal bilgiler	Ev Ekonomisinin bütün dalları
Kültürel antropoloji	

Şekil : 1. Ev Ekonomisinin kendi bünyesinde kaynaştırdığı bilimler

BAŞKA ÜLKELERDE ve ÜLKEMİZDE EV EKONOMİSİ FAALİYETLERİ

Amerika'da :

Ev Ekonomisi Amerika'da aşağı yukarı 100 yıldanberi Üniversite programlarına alınmış bulunmaktadır. İlk kez 1870 yılı başlarında Amerika'nın orta ve batı eyaletlerindeki üç kurumda başlamışken, 1900 yılında 30 üniversitede Ev Ekonomisi kurslarının verildiği görülmüştür. Bugün 500 e yakın Üniversitede 4 yıllık öğretim yapılmakta ve diploma verilmektedir. Bunlardan yüzden fazlasında mezunlara uzmanlık, 20 den fazlasında da doktora yapma olanağı sağlanmış bulunmaktadır. Bundan başka en az 450 Üniversitede ise Ev Ekonomisinden öğrenci mezun edilmemekle beraber, çeşitli fakültelerdeki öğrencilere bazı genel Ev Ekonomisi dersleri verilmektedir.

Amerika'da Ev Ekonomisi, Üniversitelerin % 37 sinde bağımsız fakülteler halindedir. Geri kalan % 63 ünde ise Üniversitenin diğer bir fakültesi ve büyük bir çoğunlukla Ziraat Fakültesine bağlı bir bölümü şeklindedir.

Tam çalışır bir Ev Ekonomisi programı kurma başlıca üç önemli faaliyet ile sağlanabilir.

1 — Her konuda gerçeklerin ortaya çıkmasını sağlayacak, yeterli bir araştırma programı.

2 — Her türlü alet ve araçlarla donatılmış laboratuvarlar ve

iyi yetişmiş öğretim kadrosuna sahip okullar.

3 — Araştırma sonuçlarını halka iletecek ve o bölgedeki ailelere yardımlarda bulunacak, iyi organize edilmiş yayım servisi.

Amerika'da Land Grand tipi Üniversiteler

Amerika'da Ev Ekonomisinin gelişme ve kuvvetlenmesinde Federal Hükümetin rolü büyük olmuştur. 1862 de çıkarılan Morrill Land Grand kanunu ile her eyalette, bünyesinde Ziraat ve Mühendislik Fakültelerine de yer verecek üniversitelerin kurulması için bir miktar arazinin bağışlanması kabul edilmiştir. Amaç, her eyalette tarım ve endüstride çalışan halk sınıflarının eğitim ihtiyaçlarına cevap verecek bir Üniversitenin kurulmasıdır. Bu kanunla Land Grand tipi Üniversite kurulmuştur. 1887 de Hatch Kanunu ile de Land Grand tipi Üniversitelerin bir parçası olarak, halkın ihtiyaçlarına cevap vermek için gerekli araştırmalar yapacak Zirai Araştırma İstasyonlarının kurulması karara alınmıştır.

1914 de Smith-Lever Kanunu ile de yayım faaliyetleri Üniversite bünyesine sokulmuştur. Bu kanunla tarımın her dalında ve Ev Ekonomisi alanlarındaki ilerleme ve yeni buluşlardan, okul çağı geçmiş ve bu işle uğraşan yetişkinlerin de yararlanma olanakları sağlanmıştır. (Morrill ve Hatch ka-

nunlarında Ev Ekonomisinden direkt olarak bahis yokken, Smith-Lever kanununda Ev Ekonomisine de yer verilmiştir.)

Demek ki, Land Grand tipi Üniversitelerin kuruluşunda başlıca üç basamak vardır. Birincisi her sınıftan kimselerin yüksek öğrenim yapmalarını sağlayacak bir Üniversitenin kurulması, ikincisi halkın ihtiyaçlarına cevap verecek gerekli araştırmalar yapacak Ziraî Araştırma İstasyonlarının kurulması, üçüncüsü araştırmaların yeni buluşlarını, halka iletmecek yayım servisinin faaliyete geçmesidir.

Atatürk Üniversitesi Land Grand tipi bir üniversitedir.

Amerika'da Ev Ekonomisinin Araştırma İstasyonlarının Çalışmaları ve Topluma Faydaları

Land Grand tipi Üniversitelerin bir kolu olan Ev Ekonomisi Araştırma İstasyonları evle ilgili her türlü konular üzerinde bilimsel araştırmalar yaparlar ve elde ettikleri olumlu sonuçları herkesin anlayacağı bir dille pratik ve metodlu olarak yayımlarlar.

Ev Ekonomisi yayım örgütü de gerekli bilgiyi bu araştırma istasyonlarından alır ve bunların olumlu sonuçlarını ev kadınlarına kadar ulaştırır.

Piyasaya sunulan evle ilgili ticari, sanayi ve tarımsal her şey bu araştırma istasyonları tarafından bilimsel olarak incelenir. Sonuç

olumlu çıktığı takdirde firmalar bu mala daha emin satış olanağı bulurlar. Halk araştırma istasyonlarında denenen şeyi, daha emin olarak satın alır.

Bu araştırma istasyonları, fabrika ve imalâthanelerin üretimi ve modelleri üzerinde de önemli etkiler yapar, yaptıkları araştırmalardan elde ettikleri sonuçlara göre onlara fikir verirler.

Ülkede ihracı mümkün olmayan üretim fazlasının muhafaza ve kullanılması için olanaklar araştırır, gerekli yayımları yaparak ülke ekonomisinde önemli rol oynarlar.

Amerika'da Ev Ekonomisi Yayım Örgütünün Çalışmaları

Amerika'da her eyalette özellikle, yeni bilimsel ve teknik araştırmaların sonuçlarını öğrenmek, öğretmek ve yaymak amacıyla kurulmuş, fakülteye bağlı, bir Ziraî Yayım Örgütü vardır. Bunlar idari bakımdan merkeze yani Washington'a bağlıdır. Eyaletin bütün Ev Ekonomisi işlerinin plânlanması ve kontrolü, eyalet Ev Ekonomisi uzmanına aittir. Her eyalet, eyaletin büyüklüğüne göre bölgelere ayrılmıştır. Her bölgenin Ev Ekonomisi işleri bölge Ev Ekonomisi uzmanı tarafından idare ve kontrol edilir. Bölge uzmanları belirli bir bölgedeki ilçelerden sorumludurlar. Her ilçede Ziraat Teknisyeni ile beraber bir Ev Ekonomisti görev yapmaktadır. Esasen halkla temas eden bu ilçe Ev Ekonomistidir. Çalışmaların en önemli ve ağır yükü bunların üzerindedir.

Almanya'da Ev Ekonomisi

Almanya'da 1965 den bu yana Bonn'da, Giessen'de, Weihenstephan'da ve Stuttgart-Hohenheim'da üniversite düzeyinde Ev Ekonomisi kursları verilmeye başlanmış ve hatta bazılarında öğrenci mezun edilmiştir.

Almanya'da Üniversite düzeyinde olmayan Ev Ekonomisi faaliyetleri ise, Tarım Bakanlığına ve Ekonomi Bakanlığına bağlı olmak üzere iki kısımdır.

Ekonomi Bakanlığına Bağlı Ev Ekonomisi Örgütü

Ekonomi Bakanlığına bağlı Ev Ekonomisi örgütü Münih'de olup şehir kadınlarını Ev Ekonomisi konularında aydınlatmak amacıyla kurulmuştur ve 70 yıllık bir geçmişe sahiptir. Bilimsel olarak çalışan bu kurumda verilen konferans ve dersleri, buraya az bir ücret ödemek suretiyle üye olan şehir kadınları izler.

Bu Ev Ekonomisi kurumu aileye ait bütün konularla ilgilendir. Hatta, kadınları ve aileyi ilgilendiren kanunlar yapılırken bu kurum görüş ve önerilerini sorumlu kişilere bildirir ve etkilemeye çalışır. Örneğin; et, süt fiyatlarının saptanması, dükkânların açılış, kapanış saatlerinin ayarlanması vb.

Ayrıca bu kuruma bağlı olan bir Ev Ekonomisi Araştırma İstasyonu vardır. Bilimsel olarak çalışan bu araştırma istasyonu iki bölüm halindedir. Bir bölümün-

de makina ve aletler, öbür bölümünde Ev Ekonomisine ait diğer bütün konular üzerinde çalışılmaktadır.

TARIM BAKANLIĞI BÜNYESİNDEKİ EV EKONOMİSİ ÖRGÜTÜ

Bu örgüt Ev Ekonomisi alanındaki her türlü yenilikleri köylü halka duyurmak amacıyla kurulmuş olup, 50-60 yıllık bir geçmişe sahiptir.

Tarım Bakanlığı bünyesindeki bu Ev Ekonomisi Örgütü, Federal Hükümet düzeyinde Ev Ekonomisi Örgütü, Eyalet düzeyinde Ev Ekonomisi Örgütü ile ilçe düzeyinde Ev Ekonomisi örgütüdür.

Federal Hükümet düzeyinde Ev Ekonomisi örgütünün görevi, çalışmayı organize etmek ve koordine çalışmayı sağlamaktır. Eyaletler kendi programlarını kendileri yaparlar. Eyalet Ev Ekonomisi uzmanları yılda bir defa Bonn'da toplanırlar ve çalışma programını hazırlarlar.

Eyalet düzeyinde bulunan ve doğrudan doğruya federal hükümete bağlı olan Ev Ekonomisi uzmanları bilimsel araştırma istasyonları ile, halkla bizzat çalışan, ev ekonomistleri arasında köprü vazifesi görürler. Araştırma istasyonlarından aldıkları sonuçları çevrenin koşullarına uyacak şekilde basitleştirerek Ev Ekonomistlerine aktarırlar. Belirli zamanlarda Ev Ekonomistlerini toplar, onlara kurs ve konferanslar vermek suretiyle yetişmelerini sağlarlar.

ALMANYA'DA EV EKONOMİSİ ARAŞTIRMA İSTASYONLARININ ÇALIŞMALARI :

Almanya'da Ev Ekonomisi Araştırma İstasyonlarının ilk amacı, ev idaresinin ıslahıdır. Bu bakımdan Ev Ekonomisi bilimsel araştırmaları, ev kadınının evle ilgili bütün işlerini ele alır ve eve ait ekonominin nasıl düzenleneceğini, rantabl olarak nasıl idare edileceğini araştırır. 1952 yılında Marshall Plânı yardımıyla bir ev ekonomisi araştırma istasyonu Federal Hükûmetin Tarım Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur. İki bölümü olan bu araştırma istasyonunun biri Bad Godesberg'de diğeri ise Stuttgart-Hohenheim'dadır.

Bu araştırma istasyonları, ev idaresi ve sosyoloji, giyim ve tekstil, beslenme, ev döşenmesi, makina ve âletlerle ilgili çeşitli araştırmalar yaparlar.

Araştırma istasyonlarının diğeri bir görevi de, endüstrinin imal ettiği âlet, makina ve her çeşit malzemenin kullanıldığı yere göre elverişlilik derecesini tesbit etmektedir. Örneğin; çeşitli firmaların imal ettiği elektrik ütüleri inceleyen hafifliği, iyi ütülemezliği, dayanıklılığı yanında kullanımının ekonomik oluşu yani; belirli bir süre içinde kaç kilovat saat elektrik sarfettiği gibi hususlar dikkate alınır.

Firmaların imal ettiği makina, âlet veya malzeme ücret mukabilinde denenmek üzere araştırma is-

tasyonlarına gönderilir. Yapılan deneme sonuçları ve gerekli teklifler firmalara bildirilir. Firmalarda bu esaslara göre gereken düzeltmeyi yaparlar. Elde edilen sonuca göre, kullanılmasında fayda görülen her türlü malzemeye etiket konur. Halk ta satın alacağı âlet, makina, kumaş, konserve ve bunun gibi mallarda onun kullanılmasına elverişli olduğunu gösteren resmî etiketi arar. Bu da firmalar arasında iyi ve ucuz mal yapmak için rekabetin doğmasına neden olur.

Hindistan'da :

Hindistan'da 1932 yılında Üniversite düzeyinde Ev Ekonomisi öğretimine başlanmıştır. Lady İrvin Fakültesi 1932 de Yeni Delhi'de kurulmuş olmasına rağmen, 1949 da Delhi Üniversitesinin bir parçası oluncaya kadar, fakülte tarafından tanınmamıştır.

Hindistan halkı, evin bir ulusun kuvvetliliğinin esas kaynağı olduğunu çok eskiden takdir etmiştir. Hindistan halkı aynı zamanda takdir etmiştir ki, fen adamları, gıda ve beslenme, işleri kolaylaştırma metodları, felsefe ve sosyal bilimler konularında ne kadar çok bilgi sahibi olurlarsa olsunlar, bu bilgiler günlük aile hayatına ve sosyal hayata adapte edilmedikçe çok az etkili olurlar.

Mısır'da :

Kahire'de Amerikan Üniversitesinde 1954 yılında Ev Ekonomi-

si bölümü açılmış, 1960 da 25 mezun vermiştir. Bu fakültenin amacı, her öğrenciyi kendi kişisel hayatlarında sorumlu bir vatandaş, sorumlu bir ev kadını ve faydalı bir meslek elemanı olarak yetiştirmektir.

Türkiye'de :

Ülkemizde çok eski olan Ev Ekonomisi faaliyetleri son yıllarda Amerika Birleşik Devletlerinin de yardımlarıyla yeni bir aşamaya girmiş bulunmaktadır. 1865 yılındanberi faaliyette olup, programlarında daha ziyade dikiş, nakış ve yemek gibi ev işlerine önem vermiş olan (Kız Teknik Okulları'nda da programlar yeniden ele alınmıştır.

Tarımsal yönden kısmen kalkınmış Türk köylüsünün ilkel kalmış ev hayatına yeni bir yön vermek ve dolayısıyla hayat düzeyini yükseltmek amacıyla, Tarım Bakanlığı 1954 de ilk defa ev ekonomisi yayım işini ele almıştır. Bilfiil köylere giderek ev ve aileye ait bilgileri öğretecek olan idealist elemanları yetiştirmek amacıyla İzmir-Bornova'da 9 ay süreli Ev Ekonomisi Yetiştirme Merkezini açmıştır. 1963 yılına kadar bu kurs faaliyette bulunmuş, 1963 - 1964 de Teknik Bahçıvanlık Okulu'ndan mezun kızlarımıza 3 yıllık öğrenim yapan Ev Ekonomisi Okulu açılmış ve 50 öğrenci ile öğrenime başlamıştır.

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi bünyesinde 1955 yılında

kurulup, 1957 yaz sömestresinde öğretime başlamış olan Ev Ekonomisi Kürsüsü ise, Lif Teknolojisi ve Köy Sanatları Kürsüsü ile birleştirilmiştir. Ev Ekonomisi Bölümü ise, 1961-1962 ders yılında faaliyete geçmiştir.

Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi bünyesinde Ev Ekonomisi bölümü açılmış ve faaliyete geçerek, 1959 da ilk mezunlarını vermiştir. Fakat öğretim üyesi noksanlığından bölüm öğretimine devam edilememiştir.

Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi bünyesinde kurulmuş olan Ev Ekonomisi kürsüsünde çeşitli bölüm öğrencilerine bazı Genel Ev Ekonomisi dersleri verilmiştir. Ayrıca, 1972 yılında «Teknoloji ve Ev Ekonomisi Araştırma ve Yayım Enstitüsü» kurulması bir kanunla kabul edilmiş, projeler hazırlanmıştır. Faaliyet için gerekli hazırlıklar yapılmaktadır. Türkiye çapında ilk defa böyle bir enstitünün kurulması kıvanç vericidir.

TOPLUM KALKINMASINDA AİLENİN ve EV EKONOMİSİNİN ÖNEMİ

Toplum kalkınması, küçük topluluklarda, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeyi sağlamak üzere halkla hükümetin birlikte hareket etmesidir.

Sosyal, ekonomik ve kültürel koşulları geliştirmeyi sağlamak için toplumda yeni fikirleri benimseme heves ve alışkanlığını yarat-

mak gerekir. Bu da ancak, eğitimden büyük ölçüde yararlanmakla gerçekleştirilebilir. Toplum kalkınmasını hedef tutan bir eğitimi, genel eğitimin dışında saymak olanaksızdır. Çünkü; aslında, eğitim, tüm olarak toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasında etkili olmak için yapılan bir çalışmadır ve en alt kademe-den en üst kademeye kadar bir bütün olarak ele alınmalıdır.

Geri kalmış ülkelerin hemen hepsinde nüfusun çoğunluğunu köylerde oturan halk oluşturmaktadır. Bu nedenle, köylerin ekonomik, sosyal ve kültürel sorunları ciddi bir şekilde ele alınmazsa plânlı kalkınma eksik kalacak, verimsiz olacaktır. Bu davanın tümüyle çözümlenmesi konusunda, tarımda, teknik alanda yapılan atılımlarla birlikte, toplumun çekirdeğini oluşturan aile hayatının da zamanın ihtiyaçlarına uygun bir biçimde şekillenmesine, düzenlenmesine ihtiyaç vardır.

Bir memleketin esası ailedir, evdir. Ev halkı sağlıklı ise, memleketin de sağlığı yerindedir. Evin bütçesi denk ise, memlekette refah vardır. Ev halkı bilgili ve mutlu ise, memleket de saadet içindedir.

O halde, toplum kalkınmasında aile önemli rol oynar.

Aile hayatı içinde basit gibi görülen bir işin toplumun genel düzeni ve huzuru bakımından büyük önemi vardır. Örneğin; çocuk bakımı ve yetiştirilmesi. Aile hayatından tutunuzda toplumlara, ulus-

lara ve hatta bütün bir insanlık alemine kadar, çocuk öğretim ve eğitiminin etkisi görülmektedir.

İyi yetişmiş bir çocuk, ulusun temeli, geleceğin garantisidir.

Bir çok psikologlar, yetişkinlik yıllarında görülen hemen bütün ruhsal bunalımlar ve denge-sizliklerin köklerinin, çocukluk yıllarına kadar uzandığını ve bunların ilk tohumlarının o hayat süreci içinde atıldığını ileri sürmekte ve çocuk eğitiminde aile bireylerinin ve özellikle, annenin rolünün büyük olduğunu bildirmektedirler.

Bugünün ve yarının çocuğunu yetiştiren kadın, çocukları üzerinde olduğu gibi, toplum üzerinde de erkeklerden daha etkilidir.

Bu nedenle, kadın da toplum kalkınmasında önemli rol oynamaktadır.

Bütün uluslar ve uluslar arası toplum kalkınması seminerlerinde, kadının sosyal, kültürel ve ekonomik hayatta oynamakta olduğu ve ileride oynayacağı roller üzerinde ısrarla durulmuştur. Kadın, Afrika ülkelerinde, özellikle köylerde toplum üzerinde geniş bir etkiye sahip bulunmaktadır. Bu etki evin sınırları içinde kalmaz, kadınların toplum kalkınması hareketine katılmaları sağlanırsa, onlar kendi koşullarını geliştiren, erkekleri yeni teknikleri benimsemeye yönelten, çocuklarını yetiştirirken tutacakları yolla toplumun geleceğine biçim ve yön veren kişiler olacaklardır.

Bir ulusun, bir toplumun değeri, kadının o toplum içinde gördüğü işler, oynadığı rollerle ölçülür. Kadın çalışmasını arttırıp hızlandırır, o toplum, o ulus her yönden bir kat daha değerlenmiş, bir kat daha yükselmiş olur. Bugünün işlerini gören, devleti yöneten ve kanunlarını yapanlar ve uygulayanlar onun çocuklarıdır. Kadın bu çocukların dimağlarına ilk telkinleri, ilk eğitimi veren bir öğretmendir.

Kadına en çok değer vermiş bir ulus, diğer uluslara göre daha zengin, daha bahtiyar ve daha uygardır.

BÜYÜK ATATÜRK şu sözleriyle kadına verdiği önemi belirtmiştir. «Kadınlarımız eğer milletin hakiki annesi olmak istiyorlarsa, erkeklerimizden daha ziyade münevver ve faziletkâr olmaya çalışmalıdırlar.»

İsviçreli yazarlardan H. F. AMIEL de «Kadın ailenin ya saadeti, ya felâketidir. Ailenin kaderi kadının fistanının kıvrımlarındadır.» demiştir.

1958 Haziran ayında Sicilya'nın Palermo şehrinde yapılan sosyal etüd ve toplum kalkınması hakkındaki seminer raporunda ise, kadının bu alandaki önemi şöyle belirtilmiştir.

«Çoğunluğun yeni fikir ve metodları kolaylıkla benimsemesinde, kadın önemli rol oynar. Kadının, kendisi ve çocukları için, daha iyi bir hayat istemeyi öğrendiği bir yerde, çoğu zaman ailede, olağan-

dışı bir çaba göstermek, yeni şeyleri denemek arzusu canlanmaktadır. Böylece üretimin ve gelirin artması olanakları gerçekleşmektedir. Öteyandan, bazı kolaylıkların sağlanması, yerel ve ulusal ölçüdeki kamu görevlerinin yapılması, ya da geliştirilmesi özellikle kadınları yakından ilgilendirir. Örneğin; su problemi. Böyle şeyler dolaysız bir biçimde kadınların günlük yaşantılarını etkilemektedir.»

Hindistan, Pakistan, Sudan, Seylân, Lübnan gibi daha bir çok ülkelerde kadının toplum kalkınması amaçlarına uygun bir biçimde yetiştirilmesi için çabalar gösterilmektedir.

EV EKONOMİSİNİN TOPLUM KALKINMASINDAKİ ÖNEMİ

Kalkınma ile düzenli bir ev idaresi arasında yakın ilişki vardır.

Ev kadını, en az miktarda para sarfı ile ve hiç bir şey ziyan etmemek suretiyle, evindeki her şeyi değerlendirerek evini daha çekici bir hale sokmayı, daha ucuz ve iyi şekilde giyim sağlamayı, tüketimin ekonomik ilkeleri konularına önem vermeyi gaye edinmelidir.

Düzensiz ve tertipsiz iş yapımı, elde edilen sonuca göre, fazla enerji ve zaman kaybına, eşyaların iyi kullanılmaması, muhafaza (saklama) metodlarına uyulmaması, plânsız ve düzensiz alış veriş

yapılması ve yiyeceklerin israf edilmesi gibi fena ev idaresi ise, para kaybına neden olmaktadır. Oysa ki, bu boşuna harcanan emek ve para, yaşama düzeyinin ıslahında kullanılabilir. Bundan ötürü, ev gereksinmelerinin randımanlı bir şekilde idare edilmesi, paranın düzenli harcanması, zamanın değerlendirilmesi gerek tek olarak her ailenin ve gerekse ulusun refahını etkileyecektir. Şu halde; kadının bilgili hareket etmesi ülke kalkınmasına yardımcı olacaktır.

Ekonomik kalkınmanın sırrı, yıl içinde yaratılan iş veriminin miktar ve çeşidinde saklıdır.

Her türlü ekonomik faaliyet işe bağlıdır. İş gücü olmadan ne bir ekonomi, ne de bir ekonomik faaliyet düşünülebilir. Tanınmış ekonomistlerden A. Smith «Ulusların zenginlik derecesini, gerçek olarak çalışan yurtdaşların yaratıkları iş verimlerinin miktar ve çeşitleri belli eder.» demiştir. Gerçekten de ulusların varlıkları, zenginlik ve fakirlikleri yıl içinde sağlanan iş veriminin miktarına bağlıdır. İş veriminin ihtiyacın altında olması bir ulusu sefaletе sürükler. Yıl içindeki iş verimliliğinin miktarı, ihtiyaçlarının üstünde olan ülkeler mutlu ve zengindirler. Belli bir ölçüyü tutturamıyanlar ise, ya ekonomik yönden geri kalmaya, ya da sefaletе mahkûmdurlar. Şu halde, kalkınma iş veriminin arttırılmasıyla gerçekleştirilebilir.

İş verimini etkileyen bir çok faktörler vardır. Biz burada ken-

di konumuzla ilgili olanlar üzerinde duracağız. Beslenme, sağlık, eğitim ile bu faktörleri etkileyen aile ilişkileri.

Yukarda belirtildiği gibi, ekonomik kalkınma, ancak iş veriminin arttırılmasıyla gerçekleştirilebilir. Bunu yapabilmek için de yeteri kadar enerji temin etmek şarttır. Eğer bir toplum yeteri kadar beslenemiyorsa, kalkınma için gerekli atılımı yapması olanaksızdır.

Çalışmaların iş verimi, beslenme durumlarıyla sıkı bir şekilde ilgilidir. Dünya Sağlık Örgütü «WHO» tarafından yapılan araştırmalar, bir çok ülkelerde iş verimi azlığının kansızlıktan ileri geldiğini saptamıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında ve daha sonra yapılan araştırmalar, alınan besin ile iş verimi arasındaki ilişkileri daha açık bir biçimde ortaya koyabilmiştir. 1939 yılında Almanya'da yapılan bir araştırmada, kömür işçilerine işçi başına günde 4500 kalori ihtiva eden bir rasyon verilmiştir. (Bazal metabolizma ihtiyacı hariç tutulursa, 2300 kalori iş için ihtiyaç duyulan enerjiyi karşılayacaktır.) Bu şekilde beslenen işçiler, günde adam başına 1,9 ton kömür elde etmişlerdir. İşçi başına 400 kalori azaltıldığında, yani; iş gücünü sağlayan enerji miktarı 1900 kaloriye düşürüldüğünde elde edilen kömür miktarı da 1,6 tona inmiştir.

Araştırmalar yeterli ve dengeli bir şekilde beslenmemiş kişilerin çalışma güçlerinin azaldığını,

hastalıklara karşı vücut dirençlerinin az olduğunu, işe devamsızlık oranının arttığını, iş kazalarına daha fazla maruz kaldıklarını, uyusuk, becerisi azalmış ve kişisel yetenekten yoksun bir durum gösterdiklerini ortaya koymuştur.

Çalışanların kişisel veriminin artmasında, beslenmenin en önemli katkısı, bebeklik ve çocukluk devrelerinde başlar. Çünkü, her hangi bir işin daha kolaylıkla, daha kısa zamanda ve daha uygun bir şekilde yerine getirilmesi, onu yapanın fiziksel yeteneğine bağlıdır. Bu nedenle, daha boylu ve güçlü bir kuşağın yetişmesi, iş verimliliğinin artmasında önemli bir etkindir.

Fena beslenme sadece iş verimini etkilemez, aynı zamanda ruhsal gelişimi de engeller. Dengesiz ve yetersiz beslenen çocuklar enerji eksikliğinden, isteksizlikten sıkıntı çekmektedirler. Böylece dikkatleri ve öğrenme güçleri de azalmaktadır. Hatta, bu durumun bireyin doğuştan beraberinde getirdiği zekâ potansiyelinin gelişmesini de güçleştirdiği ve kişilik gelişmesi üzerinde zararlı etkiler yaptığı ileri sürülmektedir.

Kötü beslenme cinayet, hırsızlık ve her türlü sosyal bozuklukların bile nedenleri arasındadır.

Şu halde; kalkınmayı gerçekleştirecek nitelikte bir kuşağın yetişebilmesi gençlerin ve çocukların beslenmesine önem verilmesiyle gerçekleşebilecektir.

Geçim güçlükleri ve ekonomik düzeyin düşük olduğu hal-

lerde de dengeli beslenmek mümkündür. Varlıklı aile çocuklarında da dengesiz beslenme görülebildiğinden, dengesiz ve yetersiz beslenme, satın alma eksikliğinden çok, bilgisizlikten ileri gelmektedir.

Az gelişmiş ülkelerde çocuk ölümlerinin (beş önemli nedeninden biri de akut diyaredir. Özellikle, memeden kesilen 6-18 aylık çocuklarda vücut ihtiyacına yetecek kadar protein sağlanamıyorsa, parçalanmış barsak mukozası kolaylıkla yenilenemediğinden, ölüm oranı daha fazla olmaktadır.

Ulusal ekonominin kötü beslenmeden ileri gelen kayıpları az değildir. Hastalanan kimseler, uzun ve kısa süre için, iş alanından çekilmiş iş gücüdür ve bunun onarılması da ayrı bir harcamayı gerektirmektedir. Çalışabilir durumda olan insanların veya geleceğin iş gücünü sağlayacak çocukların ölüm oranının fazla oluşu, bu insanlara yapılmış olan yatırımların kaybindan başka bir şey değildir. Örneğin; Hindistan'da doğan çocukların ancak yarıdan biraz fazlası 15 yaşına kadar yaşamaktadırlar. Hindistan'da ulusal gelirin % 3 ünün bu çocuklar için harcadığı tahmin olunmuştur. İngiltere'de bu oran % 01 dir. Hindistan'da sermaye birikiminin hızla artmasına bu yatırım israfı engel olmaktadır. Ülkemiz için de aynı durum söz konusudur.

Kişileri yöneten iç güdülerden biri olan irade, insan hayatında karşılaşılan zorlukları yenmeye ya-

rar. İsteksiz, zorakî yapılan işler insanlar üzerinde bıkkınlık, bezginlik yaratır ve dolayısıyla iş veriminin düşmesine neden olur. Fakat bu duygular irade gücü ile önlenebileceğinden, iş verimini arttırmada, irade gücünün oynadığı rol ortaya çıkar. Yalnız, kişileri işe iten, çalışmaya sürükleyen irade gücü herkeste aynı takatda bulunmaz. İnsanların bazılarının iradeleri zayıf, bazılarının ise kuvvetlidir. İradesi kuvvetli olanlarda iş verimi yüksek olduğuna göre, iş verimini arttırmak için, zayıf iradeliilerin kuvvetlendirilmesi gerekir. Kısmen yaratılıştta, kısmen de yetiştirme ile ilişkili olan irade gücü küçük yaştan başlayarak yetiştirmeye gereken önemi vermek ve sağlık koşullarına uymakla sağlanabilir.

Çocukluğunda kendisine iş ve çalışma zevki, sorumluluk duygusu aşılannmış bir birey, beslenme ve sağlık koşulları da yeterli ise, görevini tam anlamıyla yerine getirecek, iş verimini düşürmeyecek ve hatta arttıracaktır.

Şu halde, iş veriminde ve dolayısıyla ekonomik kalkınmada diğer bir etken olarak eğitimi söyleyebiliriz.

Sadece ulusal ekonomide değil, özellikle politik ve sosyal yaşantıda da eğitimin etkisi büyüktür. Bugünün çocuğu yarının büyüğüdür. Çocuk, bir çok iyi ve kötü alışkanlık ve davranışlarını aile çevresinde gördüğü hareketleri yapa yapa kazanır. Çocuklukta kazanılan bu iyi ve kötü alışkanlıklar

hayat boyunca devam eder. Bu bakımdan, atalarımız «alışkanlıklar hayatı idare eden yumaklardır» demişlerdir.

Yetişkin insanın iyi ve kötü oluşunun kökleri çocukluğa dayanır ve yetişkin insan, geniş ölçüde çocukken aldığı eğitimin meydana getirdiği bir eserdir.

Kişilik özelliklerinin çocuklukta geliştiğine dair bir çok araştırmalar vardır. Bugün nörotik ve psikolojik diye adlandırılan bir çok ruhsal bozukluklarda görülen belirtilerin kaynağında, çocukluğa ait özel hayat denemelerinin büyük önemi olduğu kabul edilmektedir.

«Kişilerde görülen yalan söyleme, rüşvet alma, hırsızlık yapma ve kişisel çıkarlar için başkalarına türlü iftiralar atma ve onları yok etmeye çalışma gibi kötü nitelikler, hep iyi yetiştirilmemenin acı sonuçlarıdır.

Fransız psikiyatristlerinden Dr. René Allendy «Bir çocuk çekilmez bir hale gelirse, köteği hak eden anne ve babadır.» der.

Başka bir yetkili ise, çocuk eğitimi ile ilgili olarak şunu söylemiştir: «Şımartılmış, yüz bulmuş küçük bir kızdan bedbaht bir kadın çıkar.»

İnsan kişiliğinin temelleri genel hatlarıyla hayatın ilk altı-yedi yılına kadar atılmış olmaktadır. Hayatın ilk altı-yedi yılları, kişiliğin oluşmasında, gelişmesinde geniş ölçüde etki yaptığına ve ço-

cuk hayatının en önemli zamanları olan bu dönemi aile içinde geçirdiğine göre, çocuk eğitiminde aile bireylerinin özellikle, anne ve babanın rolü küçümsenemez.

Bir çok kötü huylu ve sinirli kimselerin bu hallerinden aslında Anne-babaları sorumludurlar.

Bugün, devleti yönetenlerin dünün çocukları oldukları düşünülürse, çocuk eğitiminin sosyal, politik ve ekonomik yönden toplumu nasıl etkilediği kendiliğinden ortaya çıkar.

Aile ilişkileri de toplum kalınmasında çeşitli şekillerde etkisini gösterir. Aile bireyleri arasındaki çeşitli psikolojik ilişkiler, çocuğu doğduğu günden etkilemeye başlar. Çocukta aşağılık veya üstünlük, güven veya güvensizlik, yeterlik ve yetersizlik duyguları bu ilişkilerle hayatın ilk devresinde oluşmaktadır.

Aile geçimsizlikleri, çocuklar üzerinde kötü ve olumsuz etkiler yapar, çocukların ruhsal yapılarını alt üst eder, onları antisosyal davranışlara sürükler.

Psikologlardan L. HATTWICK'in ana okulu üzerinde yaptığı bir incelemede, mutlu ve sakin aile çevrelerinden gelen öğrencilerin işbirliği yapmaya istekli, duygusal yönden kararlı ve duygusal olgunluğa sahip oldukları görülmüş, bunlar arasında kıskançlık, asabi alışkanlık, parmak emmek, tırnak yemek, burun karıştırmak, korku ve asık yüzlülük gibi haller görülmemiştir. Bunun aksine, anne-ba-

ba arasında devamlı gerginlik ve geçimsizlik bulunan çevrelerde yetişen çocukların çok farklı oldukları saptanmıştır. Bunların işbirliği yapamadıkları, duygusal yönden kararlılık ve güvensizlik içinde buldukları, kıskançlık gösterdikleri, sık sık ağladıkları, korku ve asabi alışkanlıklarından ıstırap çektikleri görülmüştür.

Şikago Üniversitesi Ruhbilimcileri, mutlu aile yuvalarının daha çok çocukları mutlu ve iyi geçimli aile ocaklarında geçen kişiler tarafından kurulduğunu belirtmektedirler. Anne-baba geçimsizlikleri yüzünden kişilikleri bozuk olan çocuklar ise, yetişkinlik çağlarında mutlu ve geçimli aileler kurabilmekte güçlük çekmektedirler.

İngiliz Ruhbilimcilerinden CRIL BURT, incelediği suçlu çocuklardan çoğunluğunun ayrılık, boşanma ve ölüm gibi yıkılan aile çevrelerinde yetişmiş olduklarını, geri kalan diğerlerinin de, yetersiz ve sakat eğitim yöntemleri uygulayan ailelerden geldiklerini bildirmiştir.

Viyana çocuk ıslah evinin müdürü EICHORN bu ıslah evindeki çocukların hemen hepsinin yıkılmış ve geçimsiz ailelerden geldiğini bildirmiştir.

Şu halde, aile ilişkileri çocuğun kişiliğinin gelişmesinde ve sosyal davranışında önemli etken olarak ortaya çıkmaktadır.

Aile bireyleri arasındaki ilişkiler sadece çocukları değil, tüm aileyi oluşturan bireylerin ruhsal

durumlarını, çalışma hayatlarını geniş ölçüde olumlu veya olumsuz yönde etkiler.

Huzursuz bir evde bulunan bireylerin çalışma güçleri düşmekte ve iş hayatlarındaki başarı şansları azalmaktadır. Aile geçimsizlikleri yüzünden bir çok erkeğin kendisini içkiye ve oyuna verdiği, evini ihmal ettiği, kadının ise, evi ile ilgisinin azaldığı, evin ekonomik bünyesinin sarsıldığı ve çocukların ihmal edildiği çok defa işitilen ve rastlanan olaylardır.

Denebilir ki, iyi olmayan aile ilişkileri, iş verimini düşürmekte, başarı şansını azaltmakta, evin bütçesini sarsmakta, bireylerin ruhsal yapılarını bozmakta, kişiliklerini etkilemekte ve çocukları antisosyal davranışlara sürüklemektedir.

Daha önce belirttiğim gibi, beslenme, sağlık, ev idaresi ve eğitim toplum kalkınmasında rol oynayan en önemli etkenlerdendir. Bunlar ancak, aile bireylerinin olumlu ve bilgili hareketleriyle gerçekleştirilebilir.

Halbuki, birbirleriyle iyi ilişkiler kuramamış ailelerde bunları gerçekleştirmek elbette zordur ve hatta olanaksızdır.

Şu halde, aile ilişkileri toplumu sosyal, kültürel ve ekonomik yönden etkilemektedir.

Görülüyor ki, aileyi oluşturan bireylerin tutum ve davranışları bir kurum olan ailenin sınırlarını aşmakta ve topluma geniş ölçüde

etkiler yapmaktadır. Bu nedenle, gerek karı kocanın ve gerekse çocukların ruh sağlığının korunması ve toplum kalkınmasında etkili olması için, aile kurumu ve karı koca bağları üzerinde durmak doğaldır.

Aile ilişkilerini düzenleyememiş topluluklar, geleceğe umud ve güvenle bakamadıkları gibi, uzun ve emin bir hayata da kavuşamazlar. Tarih bu bakımdan ibret alınması gereken sayısız örneklerle doludur.

Toplumun refah ve saadeti ailelerin refah ve saadetine bağlı olduğundan, önce yuvada huzur sağlamak, beslenme ve sağlık koşullarına önem vermek, çocuklara iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olma yeteneklerini kazandırmak, onlara daha küçük yaşlarda iken sorumluluk duygusunu aşılama, ailede bağları kuvvetlendirmek ve bu suretle aile bireylerinin evde ve iş hayatında huzur, güven ve istekle çalışmasını sağlamak, aile kurucularının, özellikle kadının görevleri arasındadır.

Bir toplumun ilerlemesi ancak bireylerin gelişme, yetişme ve olgunlaşmalarıyla mümkündür. Yarının sahibi olan çocuklar, alışkanlık ve davranışlarını, hassasiyetlerini ilk çocukluk dönemlerinde evlerinden yani anne ve babalarından alırlar. Bu bakımdan ebeveynin yetiştirilmesi gerek bugünün gerekse yarının aile hayatında ve dolayısıyla o ulusun hayatında etkili olacaktır.

Yukardanberi belirtilen, aile kapsamına giren ve toplum kalkınmasında çok önemli olan bütün bu konularda, ev kadını aydınlatacak, eğitecek ve yetiştirecek bilim dalı Ev Ekonomisi olduğuna göre, Ev Ekonomisinin toplum

kalkınmasındaki önemi çok büyüktür.

Gelişmiş ülkelerin her bakımdan ilerlemesinde ve dolayısıyla bugünkü hayat düzeyine erişmelerinde Ev Ekonomisi çalışmalarının büyük katkısı olmuştur.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Acaroğlu, İrem., Toplum Kalkınması Teori ve Uygulanması.

Bozoğlu. Saadet., 1954. Amerika'da Ev Ekonomisi Çalışmaları Hakkında Rapor (yayınlanmamış). Ankara.

Çalgüner. Cemil., 1971-1972. Ziraat Politikası Ders Notları (teksir) Ankara. S. 170

Egemen. Bedii Ziya., 1957. Terbiye İlminin Ana Meseleleri. Ankara. S. 27, 32

Enç. Mithat, 1968. Ruh Sağlığı Bilgisi. İstanbul. S. 3-206.

Görgünay. Neriman ve arkadaşları. 1956. Almanya'da Ev Ekonomisi Hakkında Rapor (yayınlanmamış). Ankara.

Görgünay. Neriman., 1973. Erzurum Merkez İlçesi İle Civar Köylerinde Kadın Giyimi Üzerinde Araştırma, Erzurum. S. 20, 24.

Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları., 1969. Beslenme Sorunları. Ankara.

Montegu. Ashley, çeviren Öncül Remzi., Çocuklarınıza Ahlâki Değerleri Nasıl Kazandırabilirsiniz.

Öztürk. Orhan., 1970. Çocukta ruhsal gelişme ve gelişme ilkeleri. Toplum Hekimliği, Çocuk Ruhsal Gelişmesi Ders Notları (teksir) Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Ankara.

Şahinkaya. Rezan., 1967. Psiko-Sosyal Yönleriyle Aile. Ankara.

Şahinkaya. Rezan., 1973. Ev Ekonomisine Giriş Ders Notları (teksir) Ankara.

Taban. Havva., 1956. Amerika'da Ev Ekonomisi Çalışmaları Hakkında Rapor (yayınlanmamış). Ankara.

Yavuz. Fehmi., 1969. Memleketimizde Toplum Kalkınması. Ankara.